

گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

سال ۱۳۸۷

سرشناسه	محمدنژاد عالی زمینی، یوسف، ۱۳۲۵ - ، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری سال ۱۳۸۷ / تدوین کننده یوسف محمدنژاد عالی زمینی، احمد رضا روشن ، سمانه مطهری.
مشخصات نشر	تهران: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	ج، ۲۹۰ ص.: جدول، نمودار.
شابک	978-964-6451-82-7
وضعیت فهرست نویسی	فبا
موضوع	آموزش عالی -- ایران -- آمار
موضوع	دانشگاهها و مدارس عالی -- ایران
شناسه افزوده	روشن، احمد رضا، ۱۳۲۵ -
شناسه افزوده	مطهری، سمانه ، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده	موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی
رده بندی کنگره	۱۳۸۷ ی۲۲۴م/۸۱۳۵۳
رده بندی دیویی	۳۷۸/۵۵۰۲۱
شماره کتابشناسی ملی	۱۹۹۲۰۲۵

گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری سال ۱۳۸۷

تدوین کننده:	دکتر یوسف محمد نژاد عالی زمینی
همکاران اصلی:	احمد رضا روشن ، سمانه مطهری
ناشر:	موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی
ناظر و ویراستار علمی:	دکتر رضا نوروززاده
سال چاپ:	۱۳۸۹
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول
لیتوگرافی ، چاپ و صحافی::	کنکاش (۶۲۵۸۰۴۹-۰۳۱۱)
قیمت:	۱۲۰۰۰۰ ریال

تهران ، خیابان آفریقا، کوچه گلغام ، شماره ۷۰، کد پستی ۱۹۱۵۶۷۳۴۸۱

تلفن: ۱۸-۲۲۰۱۰۶۱۶-۲۲۰۱۰۶۹۴۰ دورنگار: ۶۶۴۰۶۹۴۰

وبگاه: www.irphe.ir پست الکترونیکی: institute@irphe.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و جز اینها برای ناشر محفوظ است (نقل مطالب با ذکر مآخذ بلامانع است)

دیگر همکاران:

ردیف	نام و نام خانوادگی	پست سازمانی	سازمان متبوع
۱	میترا اسماعیلی	عضو هیأت علمی معاونت دانشجویی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۲	آقدس تراب زاده کاشی	رئیس گروه برنامه ریزی بودجه و ارزیابی	سازمان پژوهش های علمی و صنعتی ایران
۳	فاطمه جلالی زاده	رئیس اداره شبکه و اینترنت	دانشگاه آزاد اسلامی
۴	ندا خدنام	مدیر واحد نظارت و برنامه ریزی	صندوق رفاه دانشجویان
۵	سعید رضایی	رئیس گروه هیأت های امناء	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۶	فرحناز صبوحي	کارشناس برنامه ریزی	معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور
۷	رحیم صفری فارفار	عضو هیأت علمی دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۸	فرج اله طالبی	معاون مرکز همکاری های علمی بین المللی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۹	مجتبی طاووسی	کارشناس معاونت پژوهشی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۰	روشنک طیب زاده	کارشناس مسئول سنجش ظرفیت	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۱۱	سعید غیاثی ندوشن	کارشناس دفتر مطالعات فرهنگی و برنامه ریزی اجتماعی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۲	فاطمه کاوئی	رئیس اداره تجهیزات سیستم های رایانه ای و آزمایشگاهی	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۳	رضا محمدی	عضو هیأت علمی	سازمان سنجش آموزش کشور
۱۴	حجت اله مرادی پور	کارشناس اداره کل پارک ها و مراکز رشد	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۵	سید ابوالقاسم هاشمی	عضو هیأت علمی و معاون طرح و نظارت اداره کل طرح های عمرانی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

فهرست مطالب

www.ketab.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	مقدمه
۷	فصل اول: کلیات
۹	۱- تاریخچه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری در ایران
۱۵	۲- آشنایی با نهادهای سیاستگذار در آموزش عالی، تحقیقات و فناوری
۱۵	۲-۱- نهادهای سیاستگذار در سطح ملی
۱۵	۲-۱-۱- مجلس شورای اسلامی
۱۵	۲-۱-۲- شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱۶	۲-۱-۳- هیأت دولت
۱۶	۲-۱-۴- شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری
۱۷	۲-۲- نهادهای سیاستگذاری و برنامه ریزی بخشی
۱۷	۲-۲-۱- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری/ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۲۰	۲-۲-۲- شورای گسترش آموزش عالی
۲۰	۲-۲-۳- شورای عالی برنامه ریزی
۲۱	۲-۲-۴- شورای آموزش پزشکی و تخصصی رشته های پزشکی
۲۱	۲-۲-۵- شورای مرکزی بورس
۲۱	۲-۲-۶- شورای هدایت استعدادهای درخشان
۲۲	۲-۲-۷- شورای نظارت و ارزیابی آموزش عالی
۲۲	۲-۲-۸- شورای قطب های علمی کشور
۲۳	۲-۳- مدیریت و تصمیم گیری در سطح دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی
۲۳	۲-۳-۱- هیأت امنا
۲۴	۲-۳-۲- رئیس دانشگاه
۲۴	۲-۳-۳- هیأت رئیسه دانشگاه
۲۵	۲-۳-۴- شورای دانشگاه
۲۵	۲-۳-۵- شوراهای تخصصی دانشگاه
۲۵	۲-۳-۶- شورای آموزشی- پژوهشی دانشکده ها و آموزشکده ها
۲۶	۲-۳-۷- گروه های آموزشی

فصل دوم: آموزش

- ۲۷ ۱- آمار جمعیت دانشجویی و هیأت علمی
- ۳۰ ۱-۱- آمار پذیرفته شدگان
- ۳۱ ۱-۱-۱- پذیرفته شدگان بخش دولتی
- ۳۵ ۱-۱-۲- پذیرفته شدگان بخش غیردولتی
- ۳۶ ۱-۲- آمار دانشجویان
- ۳۷ ۱-۲-۱- دانشجویان بخش دولتی
- ۴۱ ۱-۲-۲- دانشجویان بخش غیردولتی
- ۴۲ ۱-۳- آمار دانش آموختگان
- ۴۳ ۱-۳-۱- دانش آموختگان بخش دولتی
- ۴۷ ۱-۳-۲- دانش آموختگان بخش غیردولتی
- ۴۸ ۱-۴- آمار اعضای هیأت علمی
- ۴۹ ۱-۴-۱- اعضای هیأت علمی بخش دولتی
- ۵۱ ۱-۴-۲- اعضای هیأت علمی بخش غیردولتی
- ۵۲ ۲- شاخص های کلیدی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری
- ۵۲ ۲-۱- اهم شاخص های عملکردی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه آموزش
- ۵۳ ۲-۲- اهم شاخص های اصلی توسعه کمی بخش آموزش عالی، تحقیقات و فناوری
- ۵۶ ۳- اهداف و عملکرد کمی بخش آموزش عالی در تعداد دانشجو
- ۶۳ ۴- جمعیت دانشجویی غیرایرانی
- ۶۳ ۵- دسترسی زنان به آموزش عالی
- ۶۴ ۵-۱- پذیرفته شدگان زن
- ۶۶ ۵-۲- دانشجویان زن
- ۶۸ ۵-۳- دانش آموختگان زن
- ۷۰ ۵-۴- اعضای هیأت علمی زن
- ۷۳ ۶- دسترسی استانی به آموزش عالی
- ۷۳ ۶-۱- توزیع استانی جمعیت دانشجویی کشور
- ۷۵ ۶-۲- شاخص تعداد دانشجو در هر یکصد هزار نفر جمعیت (بر حسب جمعیت استانی)
- ۷۷ ۶-۳- توزیع استانی جمعیت دانشجویی کشور بر حسب جنسیت
- ۸۰ ۶-۴- توزیع استانی جمعیت دانشجویی کشور بر حسب نوع مراکز آموزش عالی

- ۸۳ ۷- افزایش و توسعه دسترسی به آموزش عالی
- ۸۳ ۷-۱- تأسیس مراکز و واحدهای آموزش عالی جدید
- ۸۴ ۷-۲- ایجاد رشته های آموزشی جدید
- ۸۷ ۷-۳- تصویب برنامه های آموزشی جدید
- ۸۹ ۸- حفظ و شکوفایی استعداد های درخشان
- ۹۱ ۹- تأمین و اصلاح هرم اعضای هیأت علمی
- ۹۴ ۱۰- درگاه آمار آموزش عالی

۹۵ فصل سوم: پژوهش

- ۹۸ ۱- تدوین سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور
- ۱۰۰ ۲- فعالیت های دبیرخانه برنامه پنجم توسعه بخش آموزش عالی
- ۱۰۱ ۳- مدیریت اطلاعات علم و فناوری کشور
- ۱۰۲ ۴- ارتقای کیفیت پژوهش و آموزش در دوره دکتری
- ۱۰۲ ۵- تأسیس و ارزیابی مراکز، واحدها و گروه های پژوهشی
- ۱۰۳ ۶- انجمن های علمی و تخصصی
- ۱۰۴ ۷- قطب های علمی کشور
- ۱۰۶ ۸- طرح های پژوهشی مصوب دبیرخانه بند «د» ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه
- ۱۰۷ ۹- نشریات علمی کشور
- ۱۰۹ ۹-۱- پیگیری طرح تخصصی کردن نشریات عمومی (جنگ)
- ۱۱۰ ۹-۲- حمایت مالی از نشریات
- ۱۱۰ ۱۰- تعداد مقالات نمایه شده در مجلات *ISI*
- ۱۱۱ ۱۱- فعالیت های عمده پایگاه استنادی علوم جهان اسلام
- ۱۱۱ ۱۱-۱- گزارش های استنادی نشریات فارسی
- ۱۱۴ ۱۱-۲- گزارش های استنادی نشریات به زبان انگلیسی
- ۱۱۶ ۱۱-۳- گزارش های استنادی نشریات به زبان عربی
- ۱۱۷ ۱۱-۴- نمایه استنادی علوم ایران
- ۱۱۷ ۱۱-۵- نمایه استنادی علوم جهان اسلام

فصل چهارم: فناوری

- ۱- برنامه های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه فناوری
- ۱-۱- تدوین قوانین و مقررات مرتبط با فناوری و نوآوری
- ۱-۲- توسعه ساختارها و مدیریت کلان فناوری و نوآوری
- ۱-۳- اطلاع رسانی و توسعه ارتباطات در زمینه نوآوری و شکوفایی
- ۱-۴- توسعه ارتباطات بین المللی
- ۱-۵- توسعه منابع مالی
- ۲- مدیریت و نظارت بر طرح های مطالعاتی
- ۳- پارک های علم و فناوری
- ۴- مراکز رشد واحدهای فناور
- ۵- واحدهای فناور
- ۶- مصوبات استانی هیأت دولت در زمینه پارک های علم و فناوری و مراکز رشد واحدهای فناور
- ۷- ایجاد تمهیدات لازم برای شرکت پارک های علم و فناوری و مراکز رشد واحدهای فناور در نمایشگاه های تخصصی
- ۸- ثبت اختراعات
- ۹- جشنواره های علم و فناوری
- ۹-۱- جشنواره فن آفرینی شیخ بهایی
- ۹-۲- جشنواره بین المللی خوارزمی
- ۹-۳- جشنواره جوان خوارزمی و مسابقات ملی روباتیک خوارزمی
- ۱۰- فعالیت های پشتیبانی و عرضه خدمات پژوهشی در حوزه فناوری
- ۱۰-۱- خدمات کارشناسی و مشاوره
- ۱۰-۲- خدمات آزمایشگاهی
- ۱۰-۳- بازاریابی و تجاری سازی نتایج تحقیقات
- ۱۰-۴- پشتیبانی از اختراعات، اکتشافات و مالکیت فکری
- ۱۰-۵- اجرای قانون حداکثر استفاده از توان فنی- مهندسی کشور و قانون خرید دانش فنی
- ۱۰-۶- توسعه کارآموزی
- ۱۱- توسعه کارآفرینی در دانشگاه های کشور (کاراد)
- ۱۲- ارتباط دانشگاه و صنعت

۱۴۹	فصل پنجم: امور فرهنگی - اجتماعی و خدمات دانشجویی
۱۵۲	الف- امور فرهنگی - اجتماعی
۱۵۲	۱- برنامه‌ریزی راهبردی فرهنگی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی
۱۵۲	۲- توسعه مطالعات فرهنگی و اجتماعی
۱۵۲	۱-۲- اجرای طرح‌های پژوهشی بنیادی و کاربردی فرهنگی و اجتماعی آموزش عالی
۱۵۳	۲-۲- برنامه مطالعات تحول در رشته‌های علوم انسانی و ایجاد حوزه‌های میان رشته‌ای
۱۵۳	۳-۲- مطالعات زنان و خانواده
۱۵۴	۳- اطلاع‌رسانی و خدمات پژوهشی در حوزه فرهنگی و اجتماعی
۱۵۴	۴- برگزاری همایش‌ها، نشست‌ها و سمینارها
۱۵۵	۵- فعالیت‌های گروهی دانشجویی
۱۵۵	۱-۵- جشنواره‌های فرهنگی - هنری دانشجویی
۱۵۶	۲-۵- نشریات دانشجویی
۱۵۷	۳-۵- انجمن‌های علمی دانشجویی
۱۵۹	۴-۵- کانون‌های فرهنگی و هنری دانشجویی
۱۶۱	۶- جشنواره بین المللی علوم انسانی و اسلامی فارابی
۱۶۲	۷- توسعه آموزش‌های فرهنگی و اجتماعی
۱۶۲	۱-۷- آموزش‌های مربوط به کانون‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی
۱۶۲	۲-۷- آموزش مربوط به نشریات دانشجویی
۱۶۲	۳-۷- آموزش‌های مربوط به ستاد حج و زیارت
۱۶۳	۴-۷- تدوین هفت برنامه جامع آموزش کارگزاران فرهنگی دانشگاه‌ها
۱۶۳	۸- توسعه فعالیت‌های دینی و قرآنی
۱۶۳	۹- پشتیبانی مالی از فعالیت‌های فرهنگی
۱۶۴	۱۰- برنامه‌های حمایتی و تشویقی
۱۶۴	۱۱- توسعه خانه‌های فرهنگ
۱۶۴	۱۲- فعالیت‌های ستادهای اقامه نماز و حج و زیارت

۱۶۶	ب- امور دانشجویی
۱۶۶	۱- اعطای بورس های تحصیلی
۱۶۶	۱-۱- اعطای بورس تحصیلی داخل
۱۶۹	۱-۲- اعطای بورس تحصیلی خارج از کشور
۱۷۲	۲- ایجاد تسهیلات برای ارزشیابی مدارک اخذ شده از دانشگاه های خارج از کشور
۱۷۲	۳- توسعه همکاری های دفاتر مرپرستی دانشجویان در خارج از کشور
۱۷۳	۴- توسعه مبادلات علمی و فرهنگی با دیگر کشورها از طریق افزایش پذیرش دانشجویان غیرایرانی
۱۷۵	۵- ارتقای سلامت و بهداشت روانی و جسمانی دانشجویان
۱۷۷	۶- توسعه ورزش دانشجویی در سطوح ملی و بین المللی
۱۷۷	۶-۱- مشارکت دانشگاهیان و دانشجویان در تصمیم سازی ها و تصمیم گیری های مربوط به ورزش دانشجویی
۱۷۸	۶-۲- نظارت و تمرکز زدایی در اجرای فعالیت های ورزشی دانشجویی
۱۷۸	۶-۳- مشارکت در تأمین تجهیزات ورزشی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی
۱۷۹	۶-۴- برگزاری کارگاه های آموزشی
۱۷۹	۶-۵- شرکت در مسابقات و جشنواره های ورزشی
۱۸۲	۷- امور دانشجویان شاهد و ایثارگر
۱۸۳	ج- امور رفاهی دانشجویان
۱۸۳	۱- اعطای وام های دانشجویی
۱۸۷	۲- توزیع یارانه های دانشجویی
۱۸۸	۳- تقویت صندوق رفاه دانشجویان
۱۸۹	۴- پشتیبانی از مشارکت بخش خصوصی در اداره امور صنفی دانشجویان
۱۸۹	۵- ایجاد تنوع در نظام پرداخت تسهیلات به دانشجویان
۱۹۱	فصل ششم: توسعه منابع
۱۹۴	۱- اعتبارات
۲۰۳	۲- سیاستگذاری و تدوین آیین نامه های اداری و مالی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی
۲۰۶	۳- فضاهای کالبدی و طرح های عمرانی

فصل هفتم: همکاری های علمی بین المللی

- ۲۱۳
- ۱- همکاری های دو جانبه علمی، پژوهشی و فناوری
- ۲۱۶
- ۲- یادداشت تفاهم های همکاری آموزشی، پژوهشی و فناوری بین دانشگاه ها و مؤسسات علمی و تحقیقاتی ...
- ۲۱۸
- ۳- تأسیس شعبه های دانشگاه های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور
- ۲۱۸
- ۴- همکاری با سازمان های تخصصی علمی بین المللی
- ۲۲۰
- ۵- گسترش زبان و ادبیات فارسی و ایران شناسی در خارج از کشور
- ۲۲۲
- ۶- کارگروه همکاری های علمی- آموزشی شورای عالی امور ایرانیان خارج از کشور
- ۲۲۳
- ۷- شرکت اعضای هیأت علمی در کنفرانس ها، گردهمایی های علمی بین المللی، فرصت های مطالعاتی و ...
- ۲۲۴
- ۸- همایش ها و کنفرانس های بین المللی داخل
- ۲۲۵
- ۹- امور اتباع غیرایرانی
- ۲۲۶
- ۱۰- تأسیس مرکز منطقه ای علوم و اتمال فناوری اتحادیه همکاری های منطقه ای کشورهای حاشیه اقیانوس هند
- ۲۲۸
- ۱۱- تأسیس کرسی های دانشگاهی یونسکو در ایران
- ۲۲۹
- ۱۲- ثبت میراث فرهنگی (مادی - معنوی) و طبیعی ایران در یونسکو
- ۲۳۰
- ۱۳- ثبت ذخیره گاه های زیست کره در یونسکو
- ۲۳۰
- ۱۴- ثبت ژئوپارک در یونسکو
- ۲۳۰
- ۱۵- طراحی و راه اندازی مراکز منطقه ای درجه ۲، وابسته به یونسکو، در ایران
- ۲۳۱
- ۱۶- ثبت رویدادها و شخصیت های ایرانی- اسلامی در فهرست مشاهیر علم و ادب و رویدادهای ...
- ۲۳۱
- ۱۷- ثبت آثار میراث مستند ایران در فهرست حافظه جهانی یونسکو
- ۲۳۲
- ۱۸- طراحی جایزه های بین المللی یونسکو با نام جمهوری اسلامی ایران
- ۲۳۲
- ۱۹- اجرای طرح های مشارکت ۲۰۰۶-۲۰۰۷ یونسکو و پیشنهاد طرح های مشارکت برای ۲۰۰۸-۲۰۰۹

فصل هشتم: نظارت و ارزیابی

- ۲۳۳
- ۱- نظارت و ارزیابی در آموزش عالی
- ۲۳۶
- ۲- ارزیابی درونی و بیرونی گروه های آموزشی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی
- ۲۴۰
- ۲-۱- ارزیابی درونی
- ۲۴۰
- ۲-۱-۱- مدیریت و برنامه ریزی برای اجرای مستمر ارزیابی درونی
- ۲۴۱
- ۲-۱-۲- بررسی گزارش های ارزیابی درونی
- ۲۴۲
- ۲-۱-۳- برنامه ریزی های مالی
- ۲۴۴
- ۲-۲- ارزیابی بیرونی
- ۲۴۶

۲۴۶	۳- ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۲۴۷	۳-۱- ابعاد اختصاصی ارزیابی عملکرد
۲۴۸	۳-۱-۱- حوزه ستادی
۲۵۰	۳-۱-۲- دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی
۲۵۲	۳-۲- ابعاد عمومی ارزیابی عملکرد
۲۵۲	۳-۳- نتایج و دستاوردهای ارزیابی عملکرد

فصل نهم: چشم انداز و چالش های آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

۲۵۸	۱- چشم انداز آموزش عالی، تحقیقات و فناوری
۲۵۹	۲- چالش های آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

فهرست منابع

۲۶۱	الف- منابع مکتوب
۲۶۵	ب- پایگاه های اینترنتی
۲۶۶	

پیوست اول: تعریف اصطلاحات و واژه های کلیدی

پیوست دوم: فهرست نام و نشانی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی کشور

۲۶۵

۲۷۵

پیشگفتار

پیشینه تدوین گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری در ایران به سال ۱۳۷۴ باز می گردد. مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی همواره مسئول تدوین و انتشار این گزارش بوده است و همکاران مختلفی از مؤسسه و بیرون از آن در طول این سال ها در این کار مشارکت داشته اند.

مسئولیت تدوین کتاب گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری سال ۱۳۸۷ بر عهده آقای دکتر یوسف محمدنژاد عالی زمینی، عضو هیأت علمی گروه مطالعات مدیریت آموزش عالی بوده است. آقای احمد رضا روشن، عضو هیأت علمی گروه مطالعات مدیریت آموزش عالی و خانم مهندس سمانه مطهری همکاران اصلی ایشان در اجرای این طرح بوده اند. اعضای شورای راهبری گزارش ملی، متشکل از آقایان عزیزا... معماربانی، رئیس وقت مؤسسه، دکتر محمد رضا سعیدآبادی، دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو در ایران، احمد داوری اردکانی، عضو هیأت علمی مؤسسه، دکتر رضا نوروززاده، معاون پژوهشی مؤسسه و دکتر مقصود فراستخواه، مدیر گروه برنامه ریزی آموزش عالی، چارچوب اولیه گزارش ملی را بررسی، اصلاح و تأیید کردند. ناظر طرح نیز آقای دکتر رضا نوروززاده بوده است. آقایان مهندس سیدابوالقاسم هاشمی، معاون طرح و نظارت اداره کل طرح های عمرانی و عضو هیأت علمی وزارت علوم، فرج... طالبی، معاون مرکز همکاری های علمی بین المللی وزارت علوم، سعید رضایی، رئیس گروه هیأت های امای مرکز هیأت های امنای و هیأت ممیزه مرکزی وزارت علوم، رضا محمدی، عضو هیأت علمی سازمان سنجش آموزش کشور، رحیم صفری فارفار، عضو هیأت علمی دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی وزارت علوم، حجت... مرادی پور، کارشناس اداره کل پارک ها و مراکز رشد وزارت علوم، سعید غیاثی ندوشن، کارشناس دفتر مطالعات فرهنگی و برنامه ریزی اجتماعی وزارت علوم و مجتبی طاووسی، کارشناس معاونت پژوهشی وزارت علوم و خانم ها فرحناز صبحی کارشناس برنامه ریزی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور، میترا اسماعیلی، عضو هیأت علمی معاونت دانشجویی وزارت علوم، ندا خدایم، مدیر واحد نظارت و برنامه ریزی صندوق رفاه دانشجویان وزارت علوم، اقدس تراب زاده کاشی، رئیس گروه برنامه ریزی بودجه و ارزیابی سازمان پژوهش های

علمی و صنعتی ایران، روشنگر طبیب زاده، کارشناس مسئول سنجش ظرفیت وزارت بهداشت، فاطمه کاوئی، رئیس اداره تجهیزات سیستم های رایانه ای و آزمایشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی و فاطمه جلالی زاده، رئیس اداره شبکه و اینترنت دانشگاه آزاد اسلامی، همکاران مستقیم این طرح بوده اند که مسئولیت هماهنگی، گردآوری و عرضه اطلاعات از معاونت ها و سازمان های متبوع خود را برعهده داشته اند. خانم دکتر سیما بوزدری زحمت طراحی نقشه های مربوط به دسترسی استانی به آموزش عالی را پذیرفته است. همکاران گروه پژوهش های آماری و فناوری اطلاعات مؤسسه، به ویژه خانم سیده سروش مهر، در عرضه آمار دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و جمعیت دانشجویی و هیأت علمی کشور همکاری فراوانی کرده اند. آقای رسول پاکدامن و خانم شادی روحانی و نازنین شرف الاسلامی در فرایند اجرا، چاپ و انتشار گزارش ملی زحمات بسیاری را متحمل شده اند. در اینجا از همه این همکاران ارجمند و دیگر همکارانی که به صورت مستقیم و غیرمستقیم در این امر مشارکت داشته اند و نام شان از قلم افاده است، عذرخواهی و سپاسگزاری می کنم و توفیقات روزافزون آنان را از خداوند متعال خواستارم.

در پایان شایسته است تأکید کنم که همت تدوین کنندگان کتاب گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری سال ۱۳۸۷ و مسئولان مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، تدوین گزارشی کامل و جامع در مورد وضعیت نظام آموزش عالی کشور بوده است. با این حال، وجود برخی کاستی ها و نقص ها در آن دور از ذهن نیست. بر همین اساس از همه صاحب نظران، کارشناسان و مدیران بخش آموزش عالی دعوت می کنم تا با رویکردی نقادانه ابعاد مختلف این کتاب را بررسی و دیدگاه ها و پیشنهاد های خود را در زمینه بهبود و تکمیل آن به مؤسسه اعلام کنند.

دکتر غلامرضا قربانی
رئیس مؤسسه

مقدمه

گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری، به منزله یک سند معتبر ملی، در پی ترسیم و ارائه یک نمای کلی از بخش آموزش عالی کشور است که در آن جهت گیری های کلان این بخش، به همراه توانمندی ها، امکانات، تنگناها و چالش ها، در حد امکان، بازتاب می یابد. چنین رویکردی در این گزارش گرچه ممکن است به دلایل برخی موانع و کمبودها به گونه بایسته به انجام نرسد، با وجود این در حد خود می تواند زمینه های شناخت بهتر سیاستگذاران، برنامه ریزان، مسئولان، کارشناسان و تحلیلگران آموزش عالی کشور را از نتایج و دستاوردهای اجرای برنامه های مصوب بخش آموزش عالی و مسائل و مشکلات آن فراهم سازد و امکان نقد و بررسی، ارزیابی و تحلیل بهتر عملکرد سالانه و نیز برنامه ریزی مناسب تر این بخش را برای آنان به وجود آورد.

گزارش حاضر درصدد است برنامه ها، فعالیت ها و دستاوردهای بخش آموزش عالی کشور را شامل دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی دولتی، اعم از دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر وزارتخانه های دولتی و نهادهای عمومی، و دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی پوشش دهد و با توجه به سهم و مشارکت شان در این بخش به آنها پردازد؛ واقعیت این است با وجود تلاش های گسترده ای که در سال های اخیر، به ویژه در سال ۱۳۸۸، در زمینه هماهنگی با زیربخش های مختلف آموزش عالی برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز جهت تدوین گزارش پیش رو صورت گرفت، هنوز نتایج مطلوب حاصل نشده است و همچنان کاستی هایی در بازتاب کامل وضعیت کلان آموزش عالی کشور در آن وجود دارد که امید است در سال های آتی با مشارکت و همکاری بیشتر سایر زیربخش های نظام آموزش عالی کشور این نقیصه برطرف گردد.

گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری سال ۱۳۸۷ با هدف اصلی معرفی فعالیت ها و دستاوردهای بخش آموزش عالی ایران در این سال تدوین شده است. با وجود این، بخش اعظم اطلاعات و آمار عرضه شده در فصل ها و بخش های مختلف آن، سال های مختلف برنامه چهارم توسعه بخش آموزش عالی را پوشش می دهد و حتی الامکان میزان تحقق اهداف این برنامه را تا سال ۱۳۸۷ مشخص می سازد.

این گزارش در نه فصل تدوین شده است؛ فصل اول، کلیاتی است راجع به تاریخچه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری در ایران و آشنایی با نهادهای سیاستگذار در این بخش در سطح ملی، وزارتی و دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی.

فصل دوم، در حوزه آموزش، مباحثی چون آمار جمعیت دانشجویی و هیأت علمی، شاخص های کلیدی آموزش عالی، اهداف کمی بخش آموزش عالی، دسترسی زنان به آموزش عالی، دسترسی استانی به آموزش عالی، شناسایی و جذب استعداد های درخشان، تأمین و اصلاح هرم هیأت علمی و ایجاد مراکز آموزش عالی و رشته های جدید را در بر می گیرد.

فصل سوم، فعالیت های عمده بخش پژوهش همچون تدوین سند تحول راهبردی علم و فناوری، فعالیت های دبیرخانه برنامه پنجم توسعه بخش آموزش عالی، مدیریت اطلاعات علم و فناوری کشور، انجمن های علمی و تخصصی، قطب های علمی کشور، نشریات علمی و فعالیت های عمده پایگاه استادی علوم جهان اسلام (ISC) را شامل می شود.

فصل چهارم، در حوزه فناوری، به برنامه های وزارت علوم در این حوزه، پارک های علم و فناوری، واحدهای فناور و مراکز رشد واحدهای فناور، ثبت اختراعات، جشنواره های علم و فناوری، فعالیت های پشتیبانی و عرضه خدمات پژوهشی در حوزه فناوری، توسعه کارآفرینی در دانشگاه های کشور و ارتباط دانشگاه و صنعت می پردازد.

فصل پنجم، در زمینه امور فرهنگی- اجتماعی و خدمات دانشجویی، از جمله به برنامه ریزی راهبردی فرهنگی دانشگاه و مراکز آموزش عالی، توسعه مطالعات فرهنگی و اجتماعی، فعالیت های گروهی دانشجویی، جشنواره بین المللی علوم انسانی و اسلامی فارابی، توسعه آموزش های فرهنگی و اجتماعی، توسعه فعالیت های دینی و قرآنی، اعطای بورس تحصیلی داخل و خارج، توسعه مبادلات علمی و فرهنگی با دیگر کشورها، ارتقای سلامت و بهداشت روانی و جسمانی دانشجویان، توسعه ورزش دانشجویی و امور رفاهی دانشجویان می پردازد.

فصل ششم، در زمینه توسعه منابع، مباحث مهمی مانند اعتبارات، شاخص مالی آموزش عالی، سیاستگذاری و تدوین آیین نامه های اداری و مالی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی، فضاهای کالبدی و طرح های عمرانی و سرانه فضاهای کالبدی آموزشی و کمک آموزشی را در خود جای می دهد.

فصل هفتم، همکاری های علمی بین المللی، شامل همکاری دوجانبه علمی، پژوهشی و فناوری، یادداشت تفاهم های همکاری دانشگاه ها و مؤسسات علمی و تحقیقاتی داخل و خارج از کشور، همکاری با سازمان های تخصصی علمی بین المللی، گسترش زبان و ادبیات فارسی و ایران شناسی در خارج از کشور، فرصت های مطالعاتی و شرکت در همایش ها و کنفرانس های بین المللی اعضای هیأت علمی، تأسیس کرسی های دانشگاهی یونسکو در ایران، ثبت میراث فرهنگی و طبیعی ایران و ثبت رویدادها و شخصیت های ایرانی- اسلامی در فهرست مشاهیر علم و ادب و رویدادهای فرهنگی، هنری و علمی یونسکو، ثبت ذخیره گاه های زیست کره و ژئوپارک در یونسکو، طراحی جایزه های بین المللی یونسکو با نام جمهوری اسلامی ایران و اجرای طرح های مشارکت یونسکو در ایران می شود.

فصل هشتم، در مبحث نظارت و ارزیابی، در بردارنده فعالیت های مربوط به ارزشیابی در سطح خرد و کلان است که در سال ۱۳۸۷ در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انجام شده است.

فصل نهم، تحت عنوان چشم انداز و چالش های آموزش عالی، تحقیقات و فناوری، با استناد به سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ ه. ش، مواد برنامه چهارم توسعه بخش آموزش عالی و قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تدوین گردیده است.

در پایان، از مسئولان مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی و کلیه دست اندرکاران تدوین گزارش ملی آموزش عالی، تحقیقات و فناوری سال ۱۳۸۷ که با همت و کوششی ستودنی به تبیین وضعیت کلان بخش آموزش عالی، تحقیقات و فناوری پرداخته اند و نیز از مشارکت معاونت ها و اعضای هیأت علمی و کارشناسان واحدها و دفاتر مختلف وزارت علوم، وزارت بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی در این طرح، سپاسگزاری می کنم و توفیقات روزافزون همه این عزیزان را خواستارم.

دکتر کامران دانشجو
وزیر علوم، تحقیقات و فناوری